Dlaczego szczepimy się przeciw błonicy

Błonica, określana też jako dyfteryt, krup lub dławiec, jest ostrą i ciężką chorobą zakaźną. Dzięki powszechnym szczepieniom nie występuje już w Polsce, ale nadal trzeba szczepić przeciw niej dzieci i pamiętać o szczepieniach przypominających dorosłych

Chorobę wywołują bakterie zwane maczugowcami błonicy. Głównym źródłem zakażenia jest człowiek. Do zakażenia dochodzi:

- drogą kropelkową
- przez bezpośredni kontakt z osobą chorą lub nosicielem
- rzadziej przez kontakt z zakażonymi zwierzętami.

> **Błonica zagraża życiu, może prowadzić do uduszenia, zatrzymania akcji serca i powikłań neurologicznych.**

Powszechne szczepienia ochronne wprowadzono pod koniec lat 50. XX wieku. W Polsce od 2001 roku nie odnotowano żadnego przypadku tej choroby. W 2025 roku na błonicę zachorowało niezaszczepione dziecko, które wróciło z pobytu za granicą. Błonica jest zagrożeniem w wielu krajach. Można ją przywieźć z wyjazdów do Południowo-Wschodniej Azji, Południowego Pacyfiku, Bliskiego Wschodu, Afryki, Europy Wschodniej, a także Ameryki Środkowej.

W Europie występują pojedyncze zachorowania – ochronę zapewniają szczepienia, dlatego trzeba zapobiegać chorobie nawet wtedy, kiedy ona prawie nie występuje. Ochrona w postaci szczepień potrzebna jest w każdym wieku. Przeciw błonicy powinny być szczepione:

- dzieci w ramach obowiązkowego programu szczepień: w 2, 3-4, 5-6, 16-18 mies. życia, w wieku 6, 14 i 19 lat
- osoby dorosłe, zalecanymi dawkami przypominającymi co 10 lat, ponieważ odporność spada z upływem czasu
- osoby, które podróżują lub mają kontakt z ludźmi przybywającymi z krajów endemicznego występowania błonicy, w ramach podstawowych szczepień obowiązkowych lub zalecanych przypominających.

Objawy

Początek choroby charakteryzuje się:

- bólem gardła
- gorączką 38°C lub wyższą
- dreszczami
- bólem głowy
- uczuciem zmęczenia
- chrypą
- kaszlem.

> **Okres wylęgania choroby wynosi 1-7 dni, ale zazwyczaj trwa to 2-5 dni.**

Następnie:

- na błonach śluzowych dróg oddechowych – najczęściej gardła, ale także nosa, krtani i tchawicy - tworzą się pseudobłony martwicze, czyli szare naloty, które krwawią przy próbie oderwania
- powiększają się węzły chłonne
- powstaje obrzęk szyi – może to prowadzić do zwężenia światła gardła i krtani, a nawet zgonu w wyniku niewydolności oddechowej lub zatrzymania krążenia.

Rodzaje błonicy

Choroba może mieć kilka typów:

- **Błonica gardła (dyfteryt)** – występuje najczęściej. Objawia się gorączką, bladością skóry, umiarkowanym bólem gardła, trudnościami w połykaniu, tzw. „mową kluskowatą”, powiększonymi węzłami chłonnymi podżuchwowymi oraz twardym nalotem w gardle, który jest szaro-biały lub krwistobrunatny. Przy ciężkim przebiegu nalot może mieć krwisty kolor. Toksyna błonicza wpływa na serce i powoduje:
  - nieregularne tętno
  - zmiany zapalne w mięśniu sercowym – może prowadzić do zgonu
  - uszkodzenie układu nerwowego.

- **Błonica krtani (dławiec, krup)** – najczęściej chorują małe dzieci. Obrzęk i nalot na strunach głosowych prowadzi do zwężenia szpary głośni, a to:
  - utrudnia oddychanie
  - powoduje charakterystyczny "szczekający" kaszel i narastającą chrypkę.

W skrajnych przypadkach choroba prowadzi do ostrej niewydolności oddechowej. Leczenie może wymagać intubacji lub tracheotomii, czyli wykonania otworu w tchawicy.

- **Błonica nosa** – najlżejsza, ale przewlekła choroby. Chory jest źródłem zakażenia.
- **Błonica skóry** – występuje najrzadziej.

Skutki choroby i powikłania

Maczugowce błonicy wydzielają silną toksynę błoniczą, która rozprzestrzenia się w organizmie i może prowadzić do zaburzeń w funkcjonowaniu wielu narządów, np.:

- zapalenia mięśnia sercowego
- martwicy cewek nerkowych
- powikłań neurologicznych, jak:
  - w pierwszym lub drugim tygodniu choroby – porażenie podniebienia i tylnej ściany gardła, chory zwraca pokarmy nosem
  - od drugiego do czwartego tygodnia choroby – porażenie mięśni odpowiedzialnych za ruchy gałek ocznych (np. nagle pojawiający się zez lub zaburzenie ostrości pola widzenia)
  - do trzech miesięcy od wystąpienia pierwszych objawów choroby – może pojawić się zapalenie nerwów obwodowych, co powoduje osłabienie lub paraliż kończyn
  - porażenie mięśni twarzy.

> **Toksyna błonicza, którą wytwarzają maczugowce, przenika do krwiobiegu i wszystkich narządów.**

Błonica jest chorobą zagrażającą życiu. Zgon pacjenta może nastąpić w wyniku:

- uduszenia
- zatrzymania akcji serca.

> **U 60% chorych mogą pojawić się łagodne objawy zapalenia mięśnia sercowego, ale uszkodzenie tego narządu rozwija się u 10-25%, a powikłania neurologiczne występują u 75%.**

O szczepionce

Szczepionka przeciw błonicy należy do szczepionek inaktywowanych, zawiera oczyszczoną nieaktywną toksynę błoniczą (toksoid).

> **Obowiązkowe (bezpłatne) szczepienie przeciw błonicy obejmuje dzieci i młodzież do ukończenia 19 roku życia.**

Szczepienie jest realizowane w postaci szczepionki skojarzonej przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi (DTP/DTaP/Tdap), a w przypadku przeciwwskazań do szczepień przeciw krztuścowi szczepionką DT/Td (przeciw błonicy i tężcowi). .

Szczepienia podstawowe realizowane jest szczepionką z „dużym składnikiem" błonicy: DTP/DTaP. Dawki przypominające realizowane są szczepionką z „małym składnikiem" błonicy: Tdap/Td.

- Wymagany podstawowy schemat szczepienia szczepionką DTP/DTaP obejmuje 4 dawki podawane w 2, 3-4 , 5-6 i 16-18 miesiącu życia.
- Dawki przypominające podawane są dzieciom w wieku 6 lat (szczepionka DTaP), w wieku 14 lat (szczepionka Tdap), w wieku 19 lat (szczepionka Td w ramach szczepień obowiązkowych lub szczepionka Tdap w ramach szczepień zalecanych).
- Osobom dorosłym zalecane są pojedyncze dawki przypominające szczepionki przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi (Tdap) co 10 lat.

Szczepionka przeciw błonicy jest bezpieczna. Może powodować łagodne odczyny, które zwykle ustępują po 24 godzinach:

- miejscowe: zaczerwienienie, bolesny obrzęk
- ogólne, tj. bóle głowy, podwyższenie temperatury ciała, uczucie rozbicia.

Zanim wprowadzono szczepienia

Do czasu wprowadzenia powszechnych szczepień błonica była przyczyną częstych epidemii o wysokiej śmiertelności. W latach 50. XX wieku w Polsce rejestrowano ok. 40 000 zachorowań i 3 000 zgonów rocznie. Błonica budziła lęk. Nazywano ją „duszącym aniołem", ponieważ mogła prowadzić do śmierci poprzez uduszenie. Było to spowodowane zamknięciem światła dróg oddechowych przez narastające w gardle martwicze pseudobłony. Miały one wygląd „skrzydeł anioła". Występował też obrzęk szyi wynikający ze znacznego powiększenia węzłów chłonnych szyjnych. Śmiertelność w Polsce wynosiła 50%. Zwłaszcza dotyczyła dzieci poniżej 5 lat i dorosłych powyżej 40 lat.

Czytaj wiarygodne informacje o szczepieniach: szczepienia.info.

Przeczytaj także

Krztusiec – dlaczego jest groźny

Krztusiec jest ostrą zakaźną chorobą układu oddechowego. Przechorowanie krztuśca ani szczepienia wykonane w dzieciństwie i wieku nastoletnim nie uodparniają na całe życie. Dlatego trzeba powtarzać dawki przypominające szczepionki nawet w wieku dorosłym

Co to jest szczepionka

Po podaniu szczepionki zaczynają działać naturalne mechanizmy ochronne. Szczepienie jest rodzajem treningu przed kontaktem z bakteriami i wirusami

Choroby zakaźne – koniecznie zaszczep swoje dziecko

Dzięki szczepieniom obowiązkowym niektóre choroby już nie występują lub mają ograniczony zakres. Pamiętaj o kalendarzu szczepień – to najlepsze zabezpieczenie Twojego dziecka przed groźnymi chorobami zakaźnymi i ich powikłaniami